

Jan Saran

Czynniki utrudniające proces studiowania na pierwszym roku w Uniwersytecie Marii Curie-Skłodowskiej

Annales Universitatis Mariae Curie-Skłodowska. Sectio F, Humaniora 31, 305-316

1976

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Instytut Pedagogiki i Psychologii
Wydziału Pedagogiki i Psychologii UMCS

Jan SARAN

**Czynniki utrudniające proces studiowania na pierwszym roku
w Uniwersytecie Marii Curie-Skłodowskiej**

**Факторы, затрудняющие процесс учения на первом курсе в Университете
им. Марии Кюри-Скловской**

**Les facteurs rendant difficile le procès d'étudier durant la première année d'études
à l'Université Marie Curie-Skłodowska**

WSTĘP

Obserwowany w ostatnich latach liczebny wzrost studentów wyższych uczelni oraz pojawiające się tendencje do skracania okresu studiów przy zachowaniu szerokich wymagań programowych sprawiają, że trudności w procesie studiowania występują ze wzmożoną ostrością. Trudności te ujawniają się głównie na pierwszym roku studiów. Wynika to z faktu przystosowywania się studentów do nowych warunków nauki i życia, wchodzenia w nowe, obce dla nich środowisko i integrowania się z nim.¹

Pokonywanie trudności przebiega z różnym powodzeniem u poszczególnych studentów. Dla dużego odsetka osób tworzą one barierę nie do pokonania, co w rezultacie prowadzi do odsiewu egzaminacyjnego i odpadu z uczelni. Dzieje się tak dlatego, że proces pedagogiczny stanowiący istotę studiów wyższych nie jest dostatecznie zindywidualizowany. Ponadto brak jest wystarczającego przygotowania studentów pierwszego roku do studiowania w wyższej uczelni.²

¹ J. Szczepański: *Problemy i perspektywy szkolnictwa wyższego w Polsce*, Warszawa 1969, s. 109.

² Z. Kietlińska: *Zarys pedagogiki studiów technicznych*, PWN, Warszawa 1971, s. 112—116.

- Istotnymi warunkami przeciwdziałania wspomnianym zjawiskom są:
- 1) zdawanie sobie sprawy z czynników utrudniających proces studiowania;
 - 2) rozpoznanie w każdym konkretnym środowisku akademickim rzeczywistych trudności w studiowaniu.

ZAŁOŻENIE BADAŃ

Przez czynniki utrudniające studiowanie w niniejszym opracowaniu rozumie się przeszkody na drodze do urzeczywistnienia działań studentów, mających na celu skuteczne kontynuowanie nauki w uczelni.³

Badaniami objęto 670 studentów pierwszego roku rozpoczynających naukę w UMCS w roku akademickim 1971/72. Analizowana próba stanowiła 70% ogólnej liczby studiujących na tym roku, przy rozsiewie od 40% do 90% w zależności od kierunku studiów.

Celem badań było:

- 1) ujawnienie i analiza najważniejszych czynników utrudniających studiowanie na pierwszym roku,
- 2) sporządzenie listy czynników najistotniejszych w procesie studiowania na podstawie wyników badań.

W artykule podjęto próbę odpowiedzi na pytania:

1. Jakie czynniki najbardziej utrudniają studiowanie na początku roku, a jakie w drugim semestrze?
2. Które czynniki mają charakter trwały i utrudniają studentom naukę przez cały rok?
3. Jakie istnieją zależności między trudnościami w studiowaniu a wynikami w nauce?
 - a) które czynniki, według opinii studentów, najbardziej wpływają na obniżenie ich wyników w nauce?
 - b) czy zachodzą statystyczne zależności między trudnościami w studiowaniu a wynikami w nauce i czy są one istotne?

Badania przeprowadzono metodą sondażu z zastosowaniem kwestionariusza. Materiał badawczy zebrano w semestrze drugim. Następnie, na drugim roku studiów ustalono, którzy spośród respondentów zaliczyli pierwszy rok oraz którzy już nie kontynuowali nauki (głównie z powodu odsiewu egzaminacyjnego i odpadu ze studiów). Przyjęta organizacja badań umożliwiła wyróżnienie, ze względu na wyniki w nauce, dwóch kategorii studentów: 1) osiągających wyniki pozytywne (466 osób), 2) doświadczających niepowodzeń w studiach (204 osoby). Badania były anonimowe, zamiast nazwisk studenci posługiwali się symbolami, umożliwiającymi zidentyfikowanie pochodzenia różnych materiałów badawczych od tych samych osób.

³ J. Pieter: *Psychologia uczenia się i nauczania*, Katowice 1970, s. 395.

Analizę zebranych materiałów przeprowadzono, opierając się na zestawieniach procentowych oraz dostosowanych do problematyki badań wskaźnikach. Były to⁴:

1. Ranga, którą obliczono dla trudności sygnalizowanych przez respondentów na pierwszych trzech miejscach w hierarchii ważności, a więc uznanych przez nich za najważniejsze. Przyznając czynnikowi 3 punkty za pierwsze miejsce w hierarchii, 2 punkty za drugie i 1 punkt za trzecie, obliczono dla każdego czynnika sumę, którą przyjęto za podstawę do ustalenia rangi.

2. Wskaźnik częstotliwości występowania danego czynnika, stanowiący odsetek osób wymieniających dany czynnik na miejscach od 1 do 3 w hierarchii ważności.

3. Wskaźnik intensywności czynnika, będący stosunkiem sumy punktów przyznawanych danemu czynnikowi wymienionemu na miejscach 1—3 (według kryteriów podanych wyżej) do liczby osób wymieniających ten czynnik.

4. Wskaźnik trwałości, wyrażający się odsetkiem studentów, którym ten sam czynnik utrudniał studiowanie przez pierwszy semestr oraz przez semestr drugi.

Dla ujawnienia zależności statystycznych między trudnościami w studiach a osiąganymi wynikami w nauce respondentów zastosowano:

1) test chi-kwadrat dla obliczenia poziomu istotności związku między zmiennymi jakościowymi⁵,

2) współczynnik kontyngencji (zbieżności) w celu znalezienia siły tego związku.⁶

Za zmienną zależną przyjęto w badaniu średni wynik w nauce za cały pierwszy rok studiów (mierzony średnią arytmetyczną ocen), natomiast trudności w studiowaniu potraktowano jako zmienne niezależne.

WYNIKI BADAŃ

CZYNNIKI NAJBARDZIEJ UTRUDNIAJĄCE STUDIOWANIE

Zasadnicze pytanie skierowane do respondentów brzmiało: „Co utrudniało Panu(i) na początku roku, a co utrudnia jeszcze studiowanie?” Wypełniając kwestionariusz studenci korzystali z dwóch zestawów propozycji odpowiedzi: zestaw A, obejmujący czynniki o charakterze ogólnym, głównie zewnętrznym oraz zestaw B, dotyczący wyłącznie trudności subiektyw-

⁴ Por. *Przeszkody i niepowodzenia w studiach nauczycieli pracujących*, PWN, Warszawa 1974, s. 50.

⁵ *Metody badań socjologicznych*, PWN, Warszawa 1965, s. 603—607.

⁶ G. Clauss, H. Ebner: *Podstawy statystyki dla psychologów, pedagogów i socjologów*, Warszawa 1972, s. 301.

Tab. 1. Czynniki utrudniające studiowanie
 Les facteurs rendant difficile le procès d'étudier

Rodzaje czynników	Semestr I			Semestr II			T
	R	Cz	I	R	Cz	I	
Zestaw A							
Słabe przygotowanie merytoryczne do studiów (wiedza)	6	19,6	2,1	5	13,9	2,3	3,9
Odmienny niż w szkole średniej sposób nauczania	1	62,5	2,4	4	17,3	2,2	5,8
Nowe, obce środowisko i poczucie osamotnienia	3	40,4	2,1	6	9,7	2,1	2,2
Brak dokładnych danych co do toku studiów	7	31,3	1,9	7	6,6	1,9	0,7
Przeciążenie dużą ilością zajęć w uczelni	2	42,8	2,1	2	50,3	2,2	10,0
Niejasny, mało dostępny sposób prowadzenia zajęć	5	27,7	1,9	3	32,4	2,2	3,4
Brak własnych podręczników i innych książek	4	34,0	1,7	1	45,4	2,2	3,7
Zestaw B							
Brak umiejętności organizowania sobie czasu nauki w okresie dnia i tygodnia	1	70,9	2,7	1	54,9	2,7	34,2
Nieumiejętność efektywnego korzystania z wykładów	2	43,4	2,1	2	23,0	2,2	6,0
Nieumiejętność efektywnego korzystania z ćwiczeń	5	28,8	1,8	5	18,2	1,8	2,5
Brak umiejętności racjonalnego prowadzenia notatek z zajęć	3	29,1	1,9	6	15,5	2,1	3,1
Brak umiejętności właściwego korzystania z lektury książek	4	26,4	1,9	3	19,0	2,2	4,2
Słaba znajomość zasad higieny pracy umysłowej	6	19,0	1,8	4	16,2	2,2	3,7

Objaśnienia: R — ranga, Cz — częstotliwość, I — intensywność, T — trwałość (w %); wskaźniki: R, Cz i I — obliczono dla czynników sygnalizowanych na miejscach 1—3 w hierarchii, natomiast dla T uwzględniono tylko 1 miejsce.

nych z punktu widzenia badanych, odnoszących się do ich samodzielnej pracy (tab. 1).⁷

Usytuowanie pod względem graficznym zaproponowanych w kwestionariuszu odpowiedzi umożliwiało studentom ustalenie hierarchii czynników według ważności, osobno w zestawie A i osobno w zestawie B dla semestru I i II. Zestawienie wyników badań w tym zakresie zawiera tab. 1.

1. Czynniki o charakterze ogólnym

W rozważanej grupie czynników zdecydowanie najistotniejszy dla młodzieży na początku roku był „odmienny niż w szkole średniej sposób nauczania”. Posiadał on najwyższą rangę, sygnalizowany był najczęściej (62,5%), a przy tym charakteryzował się największą intensywnością. W kolejności następnej ważne miejsce zajęły: „przeciążenie dużą ilością zajęć w uczelni” oraz „nowe, obce środowisko i poczucie osamotnienia”.

W semestrze drugim najbardziej istotną rolę odgrywało „przeciążenie dużą ilością zajęć w uczelni” oraz „brak własnych podręczników i innych książek”. Poważną przeszkodę stanowił też „niejasny, mało dostępny sposób prowadzenia zajęć dydaktycznych”. Charakterystyczne było najintensywniejsze oddziaływanie czynnika „słabe przygotowanie merytoryczne do studiów”, aczkolwiek wymieniało go zaledwie 13,9% badanych.

W obu rozważanych okresach utrzymało się więc — jako ważne — „przeciążenie dużą ilością zajęć w uczelni”. W semestrze drugim pojawiły się nowe, istotne w studiowaniu przeszkody, które odgrywały mniej znaczącą rolę na początku roku. Wyraźnie zmniejszyła się natomiast waga czynników najistotniejszych w semestrze pierwszym. Oto „odmienny niż w szkole średniej sposób nauczania” sygnalizowało teraz ponad trzykrotnie mniej studentów, a najbardziej doniosły w pierwszym semestrze czynnik — „nowe, obce środowisko i poczucie osamotnienia” — wymieniło cztery razy mniej studentów. W większym jeszcze stopniu zmalało znaczenie czynnika „brak danych co do toku studiów”, który w drugim semestrze zajął ostatnią pozycję.

2. Czynniki dotyczące pracy samodzielnej

W semestrze pierwszym zdecydowanie najbardziej utrudniał samodzielną pracę młodzieży „brak umiejętności organizowania sobie czasu nauki”. Czynnikiem ten sygnalizowało aż 70,9% respondentów, przy czym najczęściej uznawano go za decydujący (najwyższy wskaźnik intensywności). W dalszej kolejności wystąpiła „nieumiejętność efektywnego ko-

⁷ Por. W. Wiśniewski: *Przystosowanie do środowiska uczelnianego*, PWN, Warszawa 1969.

rzystania z wykładów" — trudność odczuwana przez 43,4% badanych. Wyraźnie mniejsze znaczenie miały pozostałe czynniki, chociaż sygnalizowane były jeszcze w odsetku od 19% do 28,8% studentów.

W semestrze drugim utrzymały się na czołowych pozycjach te same trudności, które były istotne także na początku roku. Obserwujemy nawet nieznaczny wzrost ich intensywności, lecz ewidentnie zmniejszyła się liczba osób, u których one wystąpiły (odpowiednio na 54,9% i 23%).

Porównanie wyników badań w obu semestrach prowadzi do stwierdzenia, że na ogół zmniejszała się, w miarę upływu czasu, liczba studentów posiadających trudności w samodzielnej pracy umysłowej. Jednakże w semestrze drugim odczuwano je bardziej dotkliwie niż na początku roku. Charakterystyczne było zjawisko największego (prawie dwukrotnego) spadku częstotliwości występowania trudności: „nieumiejętność efektywnego korzystania z wykładów” oraz „braki w zakresie umiejętności racjonalnego prowadzenia notatek z zajęć”.

Wartości liczbowe wskaźników trwałości zamieszczone są w tabeli 1. Czytamy w niej, że w grupie czynników o charakterze ogólnym najwyższy wskaźnik trwałości (10%) posiadało „przeciążenie dużą ilością zajęć w uczelni”, następnie „odmienny niż w szkole średniej sposób nauczania” (5,8%) oraz „słabe przygotowanie merytoryczne do studiów” (3,9%).

Wśród czynników dotyczących samodzielnej pracy studenta czołową pozycję pod tym względem zajął „brak umiejętności organizowania sobie czasu nauki” (34,2%). Na dalszych ważnych miejscach, lecz przy znacznie niższych wskaźnikach trwałości znalazły się: „nieumiejętność efektywnego korzystania z wykładów” (6%) oraz „braki dotyczące umiejętności właściwego korzystania z lektury książek” (4,2%).

Dla 53,7% studentów długo dawały znać o sobie trudności dotyczące samodzielnej pracy, a dla 29,7% badanych cechą tę posiadały czynniki o charakterze ogólnym. Zatem trwałością charakteryzowały się głównie czynniki dotyczące pracy samodzielnej, przy czym zdecydowanie najbardziej w obu semestrach utrudniał studiowanie „brak umiejętności organizowania sobie czasu nauki w okresie dnia i tygodnia”.

TRUDNOŚCI W STUDIACH A WYNIKI W NAUCE

Próba ujawnienia związków między zmiennymi: „trudności w studiach” a „wyniki w nauce” przebiegała dwiema drogami. Pierwszą z nich była analiza opinii studentów wyrażonych w odpowiedziach na pytanie kwestionariusza: „Które trudności w największym stopniu wpłynęły na Pana(i) wyniki w nauce?” Inną drogę stanowiło poszukiwanie statystycznych zależności między tymi zmiennymi.

1. Opinie studentów dotyczące czynników najbardziej wpływających na ich wyniki w nauce uzyskane w pierwszym semestrze

Tabela 2 informuje, że wpływ poszczególnych czynników o charakterze ogólnym na wyniki w nauce studentów był zróżnicowany. Największy odsetek respondentów stwierdza, że decydującą rolę odegrały w tym zakresie: „odmienny niż w szkole średniej sposób nauczania” (34,3%) oraz „przeciążenie dużą ilością zajęć w uczelni” (28,7%). Pozostałe czynniki, z wyjątkiem „braku danych co do toku studiów”, sygnalizowane były jeszcze przez znaczny odsetek studentów (od 15,2% do 19,6%).

Tab. 2. Czynniki najbardziej wpływające na wyniki w nauce, według opinii studentów o sobie ^a

Les facteurs qui exercent la plus grande influence sur les résultats de l'étude, selon l'opinion des étudiants à l'égard d'eux-mêmes

Rodzaje czynników	Odsetek studentów
Zestaw A	
Słabe przygotowanie merytoryczne do studiów (wiedza)	19,4
Odmienność niż w szkole średniej sposób nauczania	34,3
Nowe, obce środowisko i poczucie osamotnienia	15,2
Brak dokładnych danych toku studiów	6,4
Przeciążenie dużą ilością zajęć w uczelni	28,7
Niejasny, mało dostępny sposób prowadzenia zajęć	17,0
Brak własnych podręczników i innych książek	19,6
Ogółem:	140,6
Zestaw B	
Brak umiejętności organizowania sobie czasu nauki	55,5
Nieumiejętność efektywnego korzystania z wykładów	18,4
Nieumiejętność efektywnego korzystania z ćwiczeń	11,0
Braki w zakresie umiejętności racjonalnego prowadzenia notatek z zajęć	10,9
Brak właściwego korzystania z lektury książek	14,3
Słaba znajomość zasad higieny pracy umysłowej	10,0
Ogółem:	120,1

^a Tabela uwzględnia analizę czynników sygnalizowanych w hierarchii ważności na miejscach 1–2.

Śród czynników dotyczących samodzielnej pracy zdecydowanie najczęściej (55,5%) osób wymieniło „brak umiejętności organizowania sobie czasu nauki w okresie dnia i tygodnia”. Znacznie mniejszy odsetek studentów uzależniał wyniki w nauce od braku umiejętności korzystania z wykładów (18,4%) oraz z lektury książek (14,3%). Inne trudności sygnalizowało jeszcze mniej respondentów (10% do 11%).

2. Zależności statystyczne

Celem analizy statystycznej było znalezienie odpowiedzi na pytanie o zależność całorocznych wyników w nauce studentów (wyrażonych w kategoriach: pozytywny — negatywny) od trudności napotykanych na pierwszym roku. Zbiorcze zestawienie wyników badania w tym zakresie, obliczonych przy pomocy testu statystycznego chi-kwadrat (χ^2) oraz współczynnika kontyngencji (C), zawiera tabela 3.

Tab. 3. Zależność wyników w nauce studentów od czynników utrudniających studiowanie

La dépendance des résultats de l'étude des étudiants concernant les facteurs qui rendent difficile le procès d'étudier

Lp.	Grupy czynników	Wskaźniki			
		liczba stopni swobody	wartość χ^2	poziom istotności	wartość wsp. C
1.	O charakterze ogólnym występujące w I semestrze, wg zestawu A	6	11,065	0,10 $\gg$ p p > 0,05	0,13
2.	O charakterze ogólnym występujące w II semestrze, wg zestawu A	6	3,221	p > 0,10	0,08
3.	Dotyczące pracy samodzielnej w I semestrze, wg zestawu B	5	11,479	p $\leq$ 0,05	0,14
4.	Dotyczące pracy samodzielnej w II semestrze, wg zestawu B	5	5,250	p > 0,10	0,10
5.	Najbardziej trwale o charakterze ogólnym, wg zestawu B	6	5,694	p > 0,10	0,16
6.	Najbardziej trwale, dot. pracy samodzielnej, wg zestawu B	5	9,400	0,10 $\gg$ p p > 0,05	0,16

Najbardziej prawdopodobna zależność miała miejsce w przypadku trudności w pracy samodzielnej studentów, przy czym siła tego związku była niewielka. Oznacza to, że rozkład poszczególnych rodzajów trudności w pracy samodzielnej studentów, którzy mieli niepowodzenia w studiach, był nieco inny niż u osób, które zaliczyły pierwszy rok. Czynnikiem o najbardziej różnym nasileniu w obu kategoriach respondentów był „brak umiejętności organizowania sobie nauki w okresie dnia i tygodnia”, występujący o 11,9% częściej u osób doznających niepowodzeń w nauce.⁸

Mniej prawdopodobne były związki statystyczne wyników w studiach z czynnikami o charakterze ogólnym zaistniałymi w pierwszym semes-

⁸ Podane różnice procentowe są danymi z tablic szczegółowych, których w tym opracowaniu nie zamieszcza się.

trze, jak też z trudnościami w pracy samodzielnej utrzymującymi się przez oba semestry. Osiąganiu niższych wyników w nauce w semestrze pierwszym towarzyszyło częściej „słabe przygotowanie merytoryczne do studiów”. Niewystarczalność tego przygotowania stwierdziło bowiem o 6,5% więcej respondentów doznających niepowodzeń w porównaniu z pozostałymi. Spośród czynników charakteryzujących się trwałością, najbardziej związana z wynikiem w nauce była „nieumiejętność korzystania z ćwiczeń”. Studenci, którzy nie zaliczyli pierwszego roku, sygnalizowali tę trudność w odsetku o 6,1% większym aniżeli pozostali ich koledzy.

Przeprowadzona analiza nie ujawniła zależności wyników w studiach od innych, rozpatrywanych w tabeli 3 czynników. Wynika stąd, że studenci osiągający rozbieżne wyniki w nauce napotykali w zbliżonym zakresie trudności: a) w semestrze drugim — o charakterze ogólnym i dotyczące pracy samodzielnej, b) utrzymujące się przez dwa semestry — o charakterze ogólnym.

PODSUMOWANIE I WNIOSKI

Badania zostały przeprowadzone na podstawie subiektywnych sądów respondentów. Trudności w studiowaniu analizowano w skali masowej, bez uwzględnienia kierunków studiów, cech demograficzno-społecznych itp. Ten sposób ujęcia metodologicznego jest więc jedną z wielu możliwych prób rozwiązania postawionych problemów. Opiera się on na założeniu, że trudności ze swej natury mają charakter subiektywny, mogą być więc przez samych studentów odczuwane i spostrzegane, a zatem najlepiej znane im.

Analiza materiału badawczego umożliwiła zaledwie wstępne rozpoznanie o charakterze diagnostycznym, dotyczące trudności w studiowaniu. Dała jednakże podstawę do wyodrębnienia najważniejszych czynników utrudniających proces studiowania w UMCS.

1. Występowanie czynników o charakterze ogólnym było w badanym okresie zróżnicowane.

W semestrze pierwszym najistotniejsze znaczenie miały:

- a) odmienny niż w szkole średniej sposób nauczania,
- b) nowe, obce środowisko i poczucie osamotnienia,
- c) przeciążenie dużą liczbą zajęć w uczelni,
- d) słabe przygotowanie merytoryczne do studiów.

W semestrze drugim najważniejsze były:

- a) przeciążenie dużą ilością zajęć,
- b) brak własnych podręczników i innych książek,
- c) słabe przygotowanie merytoryczne,
- d) niejasny, mało dostępny sposób prowadzenia zajęć.

Spośród tych czynników przez cały rok największą trudność stanowiły: „przeciążenie dużą ilością zajęć” oraz „słabe przygotowanie merytoryczne”.

2. Trudności dotyczące samodzielnej pracy utrzymywały się częściej przez dwa semestry i wykazywały większy związek z wynikami w studiach niż czynniki o charakterze ogólnym.

Przez cały rok najbardziej utrudniały studiowanie:

- a) brak umiejętności organizowania sobie czasu nauki w okresie dnia i tygodnia,
- b) nieumiejętność korzystania z wykładów,

Poważną trudność, z różnym nasileniem w obu semestrach, sprawiały:

- c) nieumiejętność właściwego korzystania z lektury,
- d) nieumiejętność prowadzenia notatek z zajęć,
- e) nieumiejętność właściwego korzystania z ćwiczeń.

3. Badania wykazały duże zróżnicowanie trudności występujących u poszczególnych studentów. Nawet te czynniki, których nie uznano za najważniejsze w całej zbiorowości studentów, były jednak istotne dla znacznego odsetka badanych osób.

4. Zarówno studenci osiągający wyniki pozytywne, jak też doznający niepowodzeń w procesie studiowania napotykali podobne trudności o charakterze ogólnym. Wyniki w studiach były natomiast zróżnicowane trudnościami w pracy samodzielnej głównie przez „brak umiejętności organizowania sobie czasu nauki”.

Niniejsze ustalenia odnoszące się do UMCS potwierdziły słuszność wniosków z badań nad problemem w wielu innych uczelniach wyższych.⁹ Materiał empiryczny ukazał wagę poszczególnych czynników utrudniających proces studiowania w UMCS, co w pewnym zakresie daje podstawę do sformułowania ogólnych postulatów do pracy pedagogicznej.

Opierając się na wynikach badań, proponuje się kierunki praktycznego działania Uczelni, zmierzające do zmniejszenia trudności w studiowaniu na pierwszym roku oraz do przeciwdziałania wynikającym stąd niepowodzeniom młodzieży w nauce:

A. Wdrażanie studentów do racjonalnej organizacji czasu oraz stwarzanie warunków gwarantujących im realne możliwości wykonania tego zadania (obciążenie zajęciami dydaktycznymi oraz ich rozmieszczenie w ciągu dnia i tygodnia). Ten kierunek działania Uczelni powinien być realizowany w ciągu całego roku.

⁹ Por. np. B. Bielawska, J. Słomczyński, M. Walendowska: *Z badań nad studentami I roku Wydziału Prawa Uniwersytetu Łódzkiego*, PWN, Warszawa 1968; Wiśniewski: *op. cit.*

B. Praca zmierzająca do szybkiego przystosowania studentów do środowiska instytucjonalnego Uczelni, przeciwdziałająca osamotnieniu i zagubieniu ich w obcym otoczeniu, sprzyjająca szybkiemu wchodzeniu do nowych warunków pracy i życia oraz powodująca szybką integrację tworzących się grup społecznych. W szczególności potrzebna jest w tym zakresie celowa i zorganizowana praca na początku roku akademickiego.

C. Działalność w kierunku prawidłowej i szybkiej adaptacji dydaktycznej studentów, polegająca głównie na przekazywaniu im wiedzy na temat technik racjonalnego studiowania oraz na wdrażaniu do nowych sposobów uczenia się i racjonalnego korzystania z zajęć dydaktycznych. Powinna być ona prowadzona co najmniej przez okres pierwszego semestru.

D. Doskonalenie procesu rekrutacji i selekcji doszkolnej, pozwalające na skuteczniejsze eliminowanie młodzieży o słabym przygotowaniu merytorycznym już podczas egzaminu wstępnego.

Do działalności nad zmniejszeniem trudności w studiowaniu, jak się wydaje, powinni włączyć się studenci oraz wszystkie osoby i agendy uczelni biorące udział w pracy dydaktyczno-wychowawczej, w szczególności zaś: nauczyciele akademicki podczas różnych form zajęć (wykłady, ćwiczenia, obozy, praktyki itp.), opiekunowie lat i grup studenckich, opiekunowie i pracownicy administracji domów studenckich, aktywiści SZSP.

РЕЗЮМЕ

Исследования носят вступительный характер. Ими было охвачено 670 студентов первых курсов (70% всей популяции), начавших учебу в 1971/1972 учебном году. Методом исследований было зондирование студентов при помощи анонимной анкеты.

Факторы, мешающие процессу учения в Университете им. Марии Кюри-Склодовской, рассматриваются в 2-х группах: 1) факторы общего характера, главным образом, внутреннего, 2) факторы, относящиеся к самостоятельной работе студента. Выступающие отдельные трудности анализировались у всех студентов в зависимости от двух их категорий: 1) добившихся положительных результатов, 2) потерпевших неудачу.

Исследования показали, что трудности общего характера в обоих семестрах были разными. В первом семестре наиболее существенное значение имел „иной, чем в средней школе, способ обучения”, „новая окружающая среда и чувство одиночества”. Во втором семестре важнейшими факторами были: „чрезмерная учебная нагрузка”, „нехватка учебников и других книг”.

Существенным фактором, составляющим трудность в течение всего учебного года, была „недостаточная мериторическая подготовка к учебе в вузе”.

Наиболее устойчивыми были факторы, связанные с самостоятельной работой студентов; их связь с результатами учебы была более сильной, чем факторов общего характера. В обоих семестрах больше всего мешало учебе „неумение

организовать свое время в течение недели", „неумение эффективно использовать лекции”.

Фактор „неумение организовать свое рабочее время” был на 11,9% выше в группе студентов, потерпевших неудачу. Кроме того, студенты испытывали также другие трудности как в самостоятельной работе, так и трудности общего характера.

Результаты исследований дали возможность сформулировать постулаты о направлениях в деятельности университета, целью которых было бы уменьшение этих трудностей, а тем самым сокращение вытекающих отсюда неудач у студентов первого курса.

R É S U M É

Les recherches sont la reconnaissance préliminaire du caractère diagnostique concernant les facteurs qui rendent plus difficile le procès de continuer les études à l'Université Marie Curie-Skłodowska. Avec l'enquête on a embrassé 650 étudiants de premières années d'études (70% de toute la population) qui avaient commencé leurs études en année académique 1971/72. La méthode y appliquée c'était le sondage des étudiants avec un questionnaire anonyme.

Les facteurs rendant difficile le procès d'étudier on a examinés en deux groupes: 1) ceux qui ont le caractère général, surtout externe et 2) ceux qui concernent le travail personnel de l'étudiant. La présence des difficultés respectives on a analysée dans toute la collectivité des étudiants et en dépendance de deux leurs catégories: 1) ceux qui obtiennent les résultats positifs en études et 2) ceux qui ont des insuccès.

Les recherches ont démontré que la présence des difficultés du caractère général avait été différenciée en chacun des semestres. Pendant le premier semestre „la manière d'enseigner qui diffère de celle de l'école secondaire” ainsi que „le nouveau, étranger, milieu et le sentiment d'isolement” avaient l'importance la plus essentielle. Pendant le seconde semestre, par contre, „la surcharge avec une grande quantité des occupations à l'université” ainsi que „le manque de propres manuels et d'autres livres” jouaient le rôle le plus important. Le facteur important qui présente une difficulté pendant toute l'année c'était „la faible préparation méritorique aux études”.

Les difficultés concernant le travail personnel des étudiants démontraient une plus grande stabilité et une plus forte connexité avec les résultats des études que les facteurs de nature générale. Pendant l'un et l'autre semestre les études étaient rendues difficiles à cause du „manque d'habileté d'organiser son temps pendant le jour et pendant la semaine” ainsi que „d'habileté de profiter effectivement des prélections”.

Le facteur dont l'intensité chez les étudiants de toutes les deux catégories différait essentiellement quant à l'aspect statistique c'était „le manque d'habileté d'organiser son temps de l'étude” qui dans le groupe des personnes éprouvant des insuccès paraît d'11,9% plus souvent que chez les autres. Les étudiants éprouvaient aussi d'autres difficultés dans leur travail personnel ainsi que de celles du caractère général.

Les résultats des recherches ont rendu possible la formulation des postulats concernant des directives de l'activité de l'Université tendant à diminuer ces difficultés et à limiter les insuccès en résultant pour les étudiants de la première année.